

Andreas Daniel Habichhorst Caspar Jellinghausen

**Dissertatio Politico-Historica exhibens Colossum Nebucadnezaris apud Dan. cap.
2. v. 31. seqq. Hieroglyphice & Anatomice IV. Mundi Monarchias adumbrantem,
Et ex Historiis breviter illustratum**

Rostochii: Kilius, 1670

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn740048481>

Druck Freier Zugang

RU theol. 27.Aug. 1670

Habichhorst, Andr. Dan.

בגבורת אדני אדני

DISSERTATIO POLITICO-HISTORICA

exhibens

COLOSSUM NEBUCADNE- ZARIS

apud DAN. cap. 2. v. 31. & seqq.

Hieroglyphicè & Anatomicè

IV. MUNDI MONARCHIAS

adumbrantem,

Et ex Historiis breviter illustratum,

Quam

in illustri antiquaq; Meklenburgensium Academia,

quæ ROSTOCHII est,

Consentiente Ampliss. Facultate Philosophica,

PRÆSIDE

M. ANDR: DANIELE
HABICHHORSTIO,

SS. Theol: Candid.

publicæ collationi Academicæ

assistit

CASPARUS Gellinghausen/

Vôerdensis Westphalus.

AUCTOR & RESPONDENS.

Ad D. 27. Augusti horis antemerid. Anno 1676.

ROSTOCHII, Typis JOHANNIS KILII, Universit. Typogr.

Dem
Edlen/Vesten/Hoch-Achtbarn und Hochfürnehmen
Herrn

Herrn Bernhard

Schumachern /

Ihro dero Kaysrl. Freyen Reichs-Stadt

**Lübeck hochweisen Rathes / wohlverordneten Amte
man auff dem Schlosse Rikerau.**

**seinem insonders hochzuehrenden Herrn / hochge-
neigten Patronen und Befordern.**

wie auch

**Denen Edlen/Sittsamen/guter hoffnung/ Art und
zuneigung gezierten Knaben und
Gebrüdern /**

BERNHARDO

FRIDERICO WILHELMO

&

GEORGIO

Schumachern /

**Sein in die 3. Jahr gewesenen fleissigen / lieb-
wehrtten Discipulis**

offeriret und dediciret

gegenwärtige Disputation

**aus tragendem Respect und zur geneigten erinnerung
dero**

dienstergebenster

CASPARUS Tellinghausen.

Auctor.

Proloquium.

Um Plutarchus, ille formator
morum fidelissimus, prudentiam
regnandi, magno suo Discipulo
Trajano, Imperatori Romano lau-
datissimo, magnâ instillare curâ
veller, totius Politicæ summam,
propositâ hominis imagine, tan-
quam in speculo, illi præsentavit. Sedem *Principis*,
qui totius regni caput, *in capite* posuit, *Cerebri & ocu-*
lorum locus Præsidibus & Judicibus assignatus est, *Se-*
natus in corde resedit: *Officiales dextram, Milites sini-*
stram occuparunt *manum. Ventrem & viscera* tenue-
runt *Quæstores; Pedes* tandem *Agricola & opifices* re-
præsentarunt. Miram verò istam viri Sapientissi-
mi solertiam, quæ ex tam laudabili docendi instituto
admodum patescit. Sed, quid miram dico hominis
solertiam, quæ tamen quanta, quanta est, imperfecta
est. Majorem admirationem divina exigit Sapi-
entia, quam Deus ipse, fons omnis sapientiæ, in exhi-
bendis olim præcipuis mundi Imperiis seu quatuor
Monarchiis usurpavit; Dum Nebucadnezari in so-
mno mirabiliter inusitatæ magnitudinis statuam re-
præsentavit, per eandemq; *quatuor mundi Monarchias*
mirificè adumbravit. Quam statuam, quem Co-
lossum

losum, suo meritò mirabilem, anatomicè exhibere, ejusq; non partes modò præcipuas, sed & membra sigillatim omnia, ad historiæ trutinam expendere, & sub disputationis incudem revocare nunc allubescit, ita ut sub aureo Colossi hujus *Capite I. Monarchiam Babylonicam*, sub argenteo pectore, *II. Monarchiam Medo-Persicam*, sub ventre aeneo, *III. Monarchiam Grecam*, & sub Tibiis pedibusq; ferreis, *IV. Monarchiam Romanam* & ultimam quidem, simus proposituri. Dignus certè, nisi nos fallunt omnia, labor est, qui omnibus studii Politico-historici Patronis & Fautoribus proberetur; qui, ut & feliciter succedat, summum illum Monarcham D. T. O. M. devotè obtestamur, humilesq; veneramur.

Membrum I. Parascevasticum.

S. I.

Colossus hic sistimus, non illum Solis Colossus apud Rhodios, quem inter mundi miracula jactant; sed Colossus Propheticum, ab illuminatissimo Dei viro Daniele descriptum. Hieroglyphicum mirabile tale, quod Deum ipsum Autorem agnoscit, nullus excellentissimorum Doctorum unquam nosse potuit: Informaturus enim fons omnis Sapientiæ Nebucadnezarem Babyloniorum Regem potentissimum, de quatuor Præcipuis mundi Imperiis, horum species ipsi per Colossus mirabiliter exhibuit. Videbat ille magnitudinis inusitatae statuam è regione positam, cujus Caput aureum, Brachia & pectus argentea erant, Ventrem & femora habebat aenea, crura ferro & pedes partim ferro, partim luto mixti constabant. Terrebat illa quidem Regem ceteroquin imperterritum, sed Dei quoq; voluntatem, & factorum ordinem docebat, sine voce, sine verbis, sine literis, membris tantum & metallis, quæ non erant, ea, quæ & erant, &

non.

non erant, indicans : Quotuplicia enim metalla ejus sunt , tot summa Imperia, tot regnorum indices : *Caput, Pectus, venter, Tibia*, vastissimas Imperiorum moles & Monarchias denotant. Cujus Coloſſi, ſuo meritò mirabilis anatome, præeunte ejusdem magno interprete *Daniele* & facem allucente hiftoriâ, ſequentibus exhibebitur membris.

§. 2. Notandum verò in antecellum eſt, Vocabulum *Monarchiæ* non *generalem* hic latiffimeq; patentem obtinere ſignificationem, quâ eam in politicis denotat Reip. formam, quæ ab uno adminiſtratur, & diſtinguitur, tum ab Ariſtocratiâ, tum à Democratiâ, in quibus uno plures rerum potiuntur, nempe vel optimates vel ſolus populus : hoc enim ſenſu *Monarchiæ* non modo fuerunt regnum Aſſyr. Perſ. Græc & Rom. ſed & regna alia plura, & hodie regna Hiſp. Gall. Suec. &c. *Monarchiæ* ſunt; ſed accipitur hic *ſpeciali ſignificatione*, ita ut cum multa ſimul in mundo & extiterint & extent regna; non plura tamen quam IV. titulo hoc & axiomate ſpeciali *Monarchiæ* inſigniantur, ea nempe quæ in ſtatuâ Nebucadnezari dormienti viſâ, fuerunt præfigurata & jamjam nominata. Hæc Imperia ſpeciali nomine appellantur *Monarchiæ*, quod Deus illa præ cæteris regnis potentiâ inſtruxit & dignitate ornavit, ut cætera ad hæc reſpiciant. Hinc *Monarcha* Babylonicus magnificis hiſce inſignitur à *Daniele* titulis, quod ſit Rex Regum, inſtructus potentiâ firmitate & gloriâ Dan. 2. 37. quod poteſtas ipſius pervenerit in terminos univerſæ terræ Dan. 4, 19. *Monarcha Medo-Perſicus*, quod omnes beſtiæ non potuerint ei reſiſtere, nec de manu ejus liberari Dan. 8, 4. De *Græca* *Monarchia* legitur apud *Danielem* 2, 39. quod univerſæ terræ ſit imperatura. De *Romana* quod omnia ſit contritura &c. Dan. 2, 40.

Membrum II. ſiſtens Anatomiam CAPITIS.

§. 1. Venter ſupremus (ut Phyſici loquuntur) ſive *caput*, & quidem *Caput aureum*, non immeritò comparatur cum Mo-

A 3

narchia

narchia I. (de qua tenendum hic summam, propter antiquitatem & Chronologiae incertitudinem, non posse ipsius historiam adeo exacte tradi) tum quoad Imperium ipsum ratione eminentiae, aureaeque opulentiae; tum quoad imperantes.

§. 2. *Cerebrum* verò in hoc Capite representasse videtur *Nimrodus*, Chami ex Chuso nepos, quem ipsa scriptura perhibet incepisse esse *בֶּאֱרֶץ גְּבֹרָה* fortem seu potentem in terra, & condidisse Babylonem Gen. 10. Neque verò alio fine de initiis Imperii Nimrodiani memoriam inter alia hic gentium nomina distincte habet S. Dei Spiritus, nisi ut ingenere initia politiarum & illius quidem maxime, quae Monarchiae debebat esse *מֶלְכִּיּוֹת*, & in specie illius Monarchiae, sub qua in abductione decem tribuum, regnante Salmanassar, & in deportatione Babylo-nica, imperante Nebucadnezare, experturus multa mala erat populus Dei, Israelitae, origenes & autores cognoscerentur. Neque tamen privata autoritate, Numineque irato & non approbante, Imperium despoticum fundasse Nimrodum existimandum arbitramur. Quare enim quod de *Nebucadnezare* dicitur Dan. 2. v. 37. & 3, v. 18. quod ab ipso Deo concessum ipsi regnum & potentia fuerit, quare inquam non etiam de Nimrodo id dicendum? Et certe quid sibi aliud vellet illud, erat fortis vel potens *לפני יהוה* coram Domino? Dominus igitur est, à quo Nimrodus regni gloriam accepit: regni inquam cuius principium fuit Babel &c. uti expressè dicitur Gen. 10, v. 10. qui pulchrè convenit cum v. 8. & 9.

§. 3. *Pia mater* in hoc Capite fuit *Belus*, cuius profani meminerunt Scriptores, quemque alii ipsum fuisse *Nimrodum* putant, alii fuisse *Assurem*, qui nomen toti dedit Assyriorum genti, filium nempe Sethi, conditorem urbis *Ninive*, quae ita dicitur quasi Nini (filii Beli vel Assuris) *בֵּית* s. habitaculum; Nam quod scriptura de Assure perhibet, quod scil. Niniven condiderit, Gen. 10, 11. id profani quidam scriptores de Belo asserunt; unde nonnulli conjiciunt unum eundemque fuisse Assurem & Belum; fuisse verò Assurem cognominatum *Bel* seu latina terminatione *Belum* i. e. Dominum (est enim à rad. *בָּעַל* dominatus est) eo quod filius ejus Ninus indebita pietate adductus parentis defuncti

defuncti monumentum ac simulacrum coli pro Deo jufferit. De quo Beli cultu notandum quod primam Idolorum Deorumque vanitati præbuisse originem putetur, unde posterius varios sibi Belos seu Baalim excogitarint. De verbis autem, quibus Moses statim post Nimrodum, hujus facit mentionem Assuris Gen 10, 11. **מִן הָאָרֶץ הַזֶּה יָצָא אֲשּׁוּר** Philologi variant. Quidam vocem **אֲשּׁוּר** *Assur*, partem prædicati notantem profectio-
nis locum asserunt: quomodo Tremellius vertit: *Ex terra hac processit in Assyriam*. Alii rectius **אֲשּׁוּר** propositionis subiectum & nomen personæ proprium dicunt, & sic rectè Vulg. & Luth. veni enim & inde isti Barnach) hominem der Assur: **אֲשּׁוּר** enim locale (ut alias nunc taceamus rationes) vel particula **אֲשּׁוּר** aut similis, non adest. Concludimus ergo *Nimrodum* conditorem Babylo-
nis & *Assurem* conditorem Ninive, Autores hujus fuisse Monar-
chia, quæ, quia modò *Nimrod* Babylonico-Chaldaus in posteris e. c. Nebucadnezare prævaluit, audit Babylonica seu Chaldaica: modò *Assur* in posteris e. c. Sennacherib primas tenuit, dicitur Assyriaca.

S. 4. *Duram matrem* representavit *Ninus* (qui præter in-
ductam superstitionem imperandi flagrans studio bella intulit
finitimis & rudes adhuc ad resistendum populos perdomuit, unde
gentium Scriptores à *Nino* incipiunt) & Conjux ejus *Semiramis*,
quæ sanè durissima in *subditos* & *filium* fuit mater: Postquam
enim defuncto marito clusoq; filio, regnum præstigiis quibus-
dam interverterat, ad seq; transtulerat, Babylonem justæ ma-
gnitudinis urbem effecerat, Æthiopiam devicerat, Indis bellum
illatum feliciore principio quam exitu gesserat, libidini turpissi-
mè servitura incestuos filii amplexus expetiit, qui tamen abhorrens
illos, matrem interfecit.

S. 5. *Cranium* sit *Ninias*, qui & *Ninus* junior. Hic à
Patre penitus degenerans abjecto armorum studio inter mulie-
res consuevit, perinde ac si luxuriâ cum matre certasset. *Ca-
pillis* verò cetera excrementa sequentes aliquot *ignobiles* luxuiq;
dediti exhibuerunt Reges, alii aliis nequiores, qui perinde ac si nati
non essent, in tenebris & silentio jacuerunt, nomine Reges, re au-
tem voluptatis mancipia; Hinc & silentio eos cum *Justino* in-
volvimus.

S. 6. *Frang*

§. 6. *Frontem fucatam exhibuit Sardanapalus* homo effeminatissimus, fucis pingens faciem, inter mulieres perpetuò desidens. Unde & duo ejus præfecti, *Arbaces* Medorum & *Belochus* s. *Belesus* Babyloniorum, mollitie au luxurie ejus alienati, factâ conjuratione prælio eum superatum obsidioneq; fatigatum eò adegerunt, ut se in pyram conjiceret ardentem. Atq; ita Sardanapolo penitus remoto, præfecti imperium inter se dividunt. *Arbaces* quidem Dynastiam retinet Medorum, *Belochus* verò Assyriorum & Babyloniorum, ita quidem ut posthac Babylonii Assyriis paruerint, usq; ad *Afferhaddonem* Sennacharibi filium; Post hunc verò Babylonii cum *Merodacho* desciscientes prævaluerint Assyriis. Atq; adeò quæ autoribus & initiis fuerunt distincta, prout supra monitum §. 2. distinguuntur quoq; à Scriptura in posteris, quod ex sequentibus patebit.

§. 7. Cæterum quis jam *quing.* Regibus Assyriacis Sardanapalum excipientibus, in hoc *capite aureo* tribuendus est locus? Repræsentent illi *quing. sensus*. *Auditus* sit *Belochus*, quem *Phul* in scripturis dici putant: unde eum vocant *Phul-Belochum*, Conf. 2. Reg. 15. v. 19. *Visus*, *Phul-Assur*, quem scriptura vocat *Tiglat Pilesser* ibid. v. 29. Conf. 2. Reg. 16, v. 7. *Gustus*, *Salmanasser*, qui *Samariâ* capta *Hoseam* ultimum Regem Israelis cum decem tribubus abduxit 2. Reg. 17, v. 3. 6. & seqq. *Olfactus*, *Sennacherib*, qui *Solymam* ingenti exercitu obsidens non Regem *Ezechiam* tantum, quod auxilium à Deo speraret, irridebat, sed & populo, ne Regi obtemperarent, autor existebat. Hinc Angelus à Deo immissus percussit exercitum Assyricum, ita ut unâ nocte 185000. desiderarentur: ipsum etiam Regem Sennacharib post acceptam calamitatem tantam reversum filii duo majores natu interfecerunt 2. Reg. 18, v. 13. 30. 31. seqq. cap. 19, v. 35. 37. *Tactus*, *Afferhaddon*, qui fugatis fratribus parricidis natu majoribus patri successit. 2. Reg. 19, v. ult.

§. 8. *Mandibula* fuit *Berodachus*, Esa. 39, v. 1. vel uti 2. Reg. 20. v. 12. vocatur *Merodachus*, qui occiso, ut dictum Sennacharibo, filiisq; ejus natu majoribus fugatis, commodam rei benè gerendæ occasionem adeptus ex Babylonie præfecto Rex futurus descivit & indicto bello *Afferhaddonem* Assyricum Regem devicit, atq; ita Babylonii prævalent Assyriis. Rex factus literas legatos-

legatosq; misit Ezechia de recuperata valetudine gratulatu-
ros, ibid. Mentum sint quos nonnulli post *Merodachum* ponunt, *Ben-
merodach*, filius prioris *Merodachi*, & *Nabuchodonosor* ejus no-
minis primus. Scriptura tamen de his nihil habet.

§. 9. *Caput cum vultu*, sed admodum variabili, *Nabuchod-
onosor magnus*, Rex ille Babyloniae, qui hoc de *quatuor Summis
Imperis* in statua quadam praefiguratis somnium vidit, & cui Da-
niel somnii ejus interpretes dixit: *Tu es aureum illud Caput*. Di-
ces: si *Nebucadnezar* est *caput*, quomodo reliqui tum Anteces-
sores tum successores capitis hujus membra esse possunt? Resp.
Dicitur caput 1. *ratione eminentiae*, quia facile potentissimus fa-
migeratissimusq; hujus monarchiae Rex fuit. 2. *Synecdochicè*
cum antecessoribus & successoribus: nam in singulari hac mem-
brorum interpretatione non unus tantum Rex, sed continens
Regum in uno Regno series intelligenda est appellatione Regni.
Diximus autem *potentissimum*: Idq; vel inde patet, quod Daniel
ipsum comparat arbori, quae ad coelum usq; pertingat, quae totum
terrarum orbem velut obumbret &c. Dan. 4, v. 19. seqq. Quam
verò etiam potentia illa variabilis fuerit & fracta ibid. memora-
tur v. 30. Diximus *famigeratissimum* & quidem propter abdu-
ctos ab eo in captivitatem Babylonicam judaeos & urbis templiq;
vastationem. Dan. 1, & 2. Reg. 25. &c.

§. 10. Uti verò nimio opere haec Monarchia fuit aucta, &
ad summum hoc Regeeducta fastigium: ita & mox in nepoti-
bus ejus *Evilmerodacho* scil. & *Belthasare* planè desit. Alii qui-
dem plures adhuc post *Evilmerodachum* memorant Reges;
Scriptura tamen de his tacet, & duos tantum post *Nebucadneza-
rem* Reges recenset, Judaeosq; servituros Regi *Babel* ejusq; filio
& filii filio dicit, Jerem 27, v. 7. id quod dicere non posset, si
plures in hac Monarchia rerum post *Nebucadnezare* nostrum
fuissent potiti.

§. 11. *Mens* igitur bona fuit *Evilmerodach*, utut à stultitiâ,
fortè ob cultum veri Dei, nomen apud profanos obtinuerit:
חנן enim stultum notat. Is miseratus captivitatem *Iechoniae*
Regis Judæ, qui olim deditione factâ regni & urbis Hierosolymæ

B

Baby-

Babyloniorum fidei se permiserat, summis cum è captivitate, eductum affecit honoribus, omnibusq; aliis Imperii sui Regibus anteposuit. 2. Reg. 25. v. 27. & seqq. Jerem. 52. v. 31.

§. 12. Deniq; *Gula* fuit *Belthasar*, gulæ deditissimus, in qua hæc Monarchia est suffocata. Dum enim cum suis helluatur, Deosq; fusiles honorat, productis in contumeliam vasis Deo sacris, quæ Nebucadnezar Hierosolymis deportaverat, en derepente manus in pariete palatii conspicua, Regis regniq; fata literis hisce describit: מְנָה מְנָה תִּקַּל וּפְרִסְתָּן. Quas cum nemo legeret, monitu reginæ, matris accitus Daniel, lectas statim interpretatur, exitiumq; Regi ob delicta temeratamq; religionem imminere, quin regnum Balthasaris in Medos Persasq; partiendum prædicit. Quod & mox impletum: Persæ enim Medi q; eâdem nocte in urbem penetrant Babyloniosq; vino somnoq; sepultos confestim trucidant & Regem ipsum, districto acinace nequicquam se defendentem obtruncant Dan. 5. Tam diu igitur viguit atq; duravit potentissima hæc Monarchia, tam diu primas in mundo tenit, donec in gula periret.

Membrum III. Exhibens Anatomiam PECTORIS.

§. 1. Venter medius seu *Pectus* & quidem *argenteum* commodè cum II. Monarchia *Medo-Persica* comparatur, tum quoad ipsum Imperium ratione duplicitatis minorisq; dignitatis, tum quoad Imperatores; ubi membra interiora & quidem *COR*, adumbravit *Cores* seu *Cyrus* Persarum Rex, quem infantulum, si Herodoto & Justino fides, avus exponi iusserat, quod Asia dominatum fatis ei destinari per somnia cognovisset. Hic devicto & interfecto *Belthasare*, quod præcedente exposuimus membro, *Dario Medo* socero suo, ut quidam volunt, vel, ut alii habent, avunculo, vel ut alii putant, & Socero & avunculo sexaginta duos annos nato opulentissimum concessit regnum. Conf. Dan. 6. ubi

ubi v. i. notanter in Chaldaeo dicitur: Darius ^{דָרְיוֹשׁ} accepit & c. 9. v. i. dicitur ^{מֶלֶךְ} regnare factus vel Rex constitutus scil. à Cyro Persa, qui non tantum Persas rectore Abradate sed & Medos Rege Dario contra Belthasarem duxerat. Hinc regnum Darii dicitur regnum Medorum & Persarum Dan. 6. v. 8. 12. & 15. Dario autem Medo paulo post defuncto, Cyrus hic solus rerum est potitus, regni sui vicesimo septimo. Et quod ante ducentos annos per Elaiam clarissime prædictum c. 44. v. ult. & 45. v. i. seqq. Deum Israelis super omnia gentium Numina extollens, primo anno Monarchiæ suæ (2. Paral. ult. 22. Esdr. 1. v. 1.) publico edicto copiam facit judæis in solum patrium redeundi, sacra etiam vasa, quæ Nebucadnezar templo Hierosolymæ abstulerat, reddit templumq; summi Dei suo instaurandum sumtu præcipit. Esr. 1. v. 5. 6. 7.

§. 2. *Potentiam in hoc pectore irascibilem exhibuit Cambyses, degener Cyri filius: Concupiscibilem Darius Hystaspis filius.* Ille jam antè superstitè adhuc bellisq; implicito parente imperio præpositus est; Sed Patre fati functo licentius se gerere cœpit, paternæ moderationis monitorumq; parum memor, adeo quidem ut *potentia hæc irascibilis* planè in iracundiam vel si mavis in crudelitatem versa, dum in peregrinos, in subditos, in fratrem faviret. Apud hunc per Cyri absentiam accusati judæi, templum restauraturi subsidii à patre decretis exciderunt Esr. 4. v. 4. 5. Ipso verò in proprium incumbente gladium, qui ex vagina fortè delapsus erat, ex eoq; ictu pereunte, Persicum imperium Magi Regis fictitii fraude circumvenitur. Mago autem mox sublato principes Persarum, qui virtute & nobilitate ita erant pares, ut difficilem ex his populo electionem æqualitas faceret, inter se pacti sunt, ut Rex esset, cujus equus inter solis ortum primus hinniret. Ita verò ardentissima regnandi cupiditate stimulatus, singulari dolo, quo hinnitum equi promovit, regnum obtinuit *Darius, Hystaspis filius potentia concupiscibilis*, ductaq; Cyri filiâ regalibus nuptiis regni initia firmavit. Hic Darius falsò communiter statuitur iterasse edictum Cyri, quod legitur Esr. 6. cujusq; vigore anno regni ejus 6. templum secundum sit absolutum ibid. v. 15. Hic enim Darius Hystaspis seculo fuit superior.

perfectiōne templi. Certè qui perfici curavit templum, medius fuit inter duos Arthasastas, *Longimanum* scil. qui prohibuit & *Mnemem* qui promovit; sed Darius Hyftaspis non est medius, E. vide c. 4. Esdr. Præterea Darius qui absolvi curavit templum est talis, post quem nulla amplius secuta prohibitio; sed post, Darium Hyftaspis Artaxerxes Longimanus interdicto suo impedivit ædificationem. Confirmat hoc Epistola Samaritanorum delatoria ad Darium missa, quæ quæritur de Cyri edicto, ceu olim & supra memoriam illius ætatis promulgato, an unquam tale quid jusserit Cyrus Esr. 5. v. ult. c. 6. v. 1. Jam verò inter Cyrum & Darium Hyft. brevissimum intercessit spatium & vix duocennium, quo certè intervallo brevissimo excidere memoria editi hujus Cyri haud potuit.

§. 3. Quod autem exteriora attinet pectoris hujus membra, *sinistra* ejus *manus Xerxes* fuit, cujus opera pleraq; leguntur sinistra, quæ ipsum sinistra quoq; fortunæ reddiderunt obnoxium. Sinistrâ enim fortunâ paternam adversus Græcos expiditionem, ut alia nunc prætereamus, continuare cœpit: quippe victus turpissimâ fuga discessit, & tandem sinistro quoq; fato ab Artabano Prætorii Præfecto est interfectus. Hic Xerxes à plerisq; statuitur esse Ahasverus ille, qui repudiatâ Vasthi conjugem duxit Estheram. Esth. 1. quibus & nos adstipulamur. Hebræi enim consonantes pt. st. & x. ab initio pronunciare non valentes, præponere solent Aleph. e. c. Ptolomæum dicunt Aphtolmi; Sic pro Xerxes dicunt Achsvers vel Achsveros. Hinc Esra Monarchas Persarum cap. 4. recensens, post *Cyrum & Darium* Hyftaspis & ante Arthasastam, qui est Artaxerxes Longimannus, memorat Ahasverum Esa. 4. v. 6. quo loco profani scriptores ponunt Xerxem. &c. Inde Josephus Scaliger (de quo Martialis Britannicus l. 1. Epist. 16.

Scaliger annosi correxit secula mundi,

Quis jam, qui mores corrigit, alter erit?

adeò certam hanc firmamq; asserere non dubitavit sententiam, ut de ea non dubitet, nisi qui nullo sit ingenio præditus, neq; istam neget nisi malignus.

§. 4. Dex-

§. 4. *Dextram manum* commodè refert *Artaxerxes*, qui à longiore manu dextra cognominatus est *μακρόχειρ* sive *Longimanus*. Hic cladem patris Xerxis gloriâ sua dexterrimè pensavit, Ægyptios rebellantes domuit, Græcis libertatem concessit, Artabanum quoq; sibi insidias struentem trucidavit; gloriam tamen isthanc obscurant, quæ divinus Esra de illo memorat cap. 4. v. 21. & seqq. quod scilicet ipsius jussu prohibiti sint judæi edificare urbem contra expressum Cyri antecessoris ejus edictum, Vulgò quidem hic *Longimanus* dicitur Ecclesiæ Dei nutritor & Protector maximus, ita ut eximia sub hujus imperio lux affulserit judæis, eorumq; politia pristinum omninò statum recuperarit. Cæterum ex falsa hypothese, quasi ista quæ Esra. c. 7. v. 12. & seqq. & Nehemias c. 2. de Artachsastra sive Artaxerxe refert, ad hunc sint referenda Artaxerxem Longimanum. Nos enim Esram & Nehemiam cum diplomatibus Regiis non sub *Longimano* sed sub Artaxerxe *Mnemone* ablegatos in judæam omninò sumus persuasi. Cum enim Esra & Nehemias ablegarentur, templum jam erat absolutum, quod patet conferenti Caput 7. Esræ v. 1. cum præced. cap. 6. v. 15. at verò tempore Artachsastræ Longimani non erat absolutum, Neq; etiam sub antecessore ejus Dario Hystaspis, sed à successore Dario Notho esse perfectum, præced. §. probavimus. Verbo: Artaxerxes Magnus ille cultus divini & politiæ judaicæ promotor regnavit post Darium (scilicet Nothum) renovantem edictum Cyri & curantem ut anno regni sui 6. absolveretur templum, eundemq; Darium immediate est secutus ordine ab Esra monstrato. At verò Longimanus non regnavit post Darium Nothum renovantem edictum Cyri neq; secutus fuit Darium Nothum sed Xerxem. Ergo Longimanus non est magnus ille cultus divini promotor qui laudatur Esr. 7. & Nehem. 2.

§. 5. *Spinam dorsi* representavit *Darius* ille *Nothus*, satis jam atq; super præced. §. 3. & 4. laudatus: quippe quo jubente, simul ac Prophetis Haggæo & Zachariâ populum incitantibus judæi ab anno ejus 2. usq; ad 6. absolvere templum ejusq; Encæniam celebrarunt Esr. 6. n. 16. & 22. Hagg. 1. & Zach. 1. Ex hac *spina dorsi*, duo quasi *costarum ordines* oriuntur: Plures enim

generat liberos. Inter dextri autem ordinis *costae* eminet filius natu major *Artaxerxes* ex memoriae praecellentia Graece *Mnemon* cognominatus, & ob beneficia in Ecclesiam & politiam iudaicam paulò ante à nobis honorificè memoratus. Hic Cyrum fratrem sibi insidiantem primo vinctum tenuit, deindè matris precibus liberatum, cum inimicior factus bellum finistrum moveret tandem interfecit: filium quoq; Darium insidias struentem, licet Regem eum jam dixisset, supplicio capitali affecit.

§. 6. *Os solidum & durum* Pectoris hujus fuit *Ochus* Artaxerxis filius natu minimus; durus fuit hic in fratres, cognatos, Principes, quorum cæde ob incertum conjurationis metum regiam totam implevit, ne fratribus parricidis haberetur innocentior. Tandem verò veneno Bagoæ Eunuchi & militum praefecti velut apostemate quodam è medio sublatus, dignam moribus mortem sensit. Ejusdem Bagoæ fraudibus quoq; periit filius *Ochi Arses*, *duri* hujus *os* *particula*, quem antea Bagoas occisis reliquis Regiis liberis, servaverat. Ita crudelitatem superavit crudelitas, vergente ad interitum Persarum Monarchiâ.

§. 7. *Diaphragma*, quod medium ventrem ab infimo distinguit, *Darium Codomannum* refert, natione Armenium, à Bagoa, cum ex regia stirpe nemo superesset, ad sceptrum evocatum. Magna certè Pleuritide ab *Alexandro M.* hoc *diaphragma* est afflictum, cum tribus præliis Darius ab eodem superaretur. Ruptum tandem hoc *diaphragma* planè est, cum audito *Alexandri* adventu fugiens *Darius* à Besso satrapa quodam multis vulneribus est confossus. Et hac diaphragmatis hujus ruptura simul insigne Persarum Imperium fatali calamitate collapsum est & denatum, novumq; renatum.

Membrum IV. sistens Anatomiam VENTRIS.

§. 1. *Infimus Venter* & quidem *encus*, commodè III. refert
Monar-

Monarchiam scil. *Græcam*, tam quoad *imperium ipsum* ratione celeritatis & fedissimæ voluptatis: quàm quoad *imperantes*. Ubi primò *Alexandrum M.* belligerantem dicere nobis liceat *Ventriculum*, & deinde triumphantem *Epar*. Sicut enim *ventriculus* non ultima pars ventris, varios concoquit & digerit cibos: sic *Alexander* hîc *Philippi Macedoniæ Regis* filius variis decoctis molestiis, variisq; gentibus devictis, quas inter & *Indi* fuerunt, & superato, ut dictum, *Dariò Codomanno Persarum Rege*, *Persarumque* dominatu destructò, *tertiàm* triumphans & nunc calidissimum representans *Epar* exorsus est *Monarchiam*, tantamq; fervido quasi jecoris calore repletus, in toto terrarum Orbe consecutus est gloriam, ut *Babylonem* à victoria ingressus, omnium propè gentium legatos audierit.

§. 2. Moriturus verò ibidem certum non designavit successorem, quamvis ut hoc faceret rogatus esset. Tanta scil. magno illi erat *Alexandro* animi magnitudo, ut cum *Herculem* filium, cum fratrem *Aridæum*, cum *Roxanem* uxorem relinqueret prægnantem, oblitus necessitudinum non nuncuparet heredem, nisi dignissimum, nefas ratus viro forti alium quàm fortem succedere, tantiq; opes regni aliquam probatis relinqui. Quod ipsum tamen bellorum inter successores & calamitatum publicarum extitit causa, ut fieri solet, dum ambitione animus depravatus, quiescere non potest, suamq; gloriam & potentiam alienam injuria augere cupit. Equidem defuncto *Alexandro* amici ipsius, qui ejus erant virtutis ac venerationis, ut teste *justino* singulos reges putares, post varia consilia tandem communibus votis regem creant *Alexandri* fratrem *Aridæum*, eiq; propter ætatem æq; ac valetudinem adjungere *Perdiccam*, simul ac provinciis præfecerunt tum aliis alios, tum præcipuè illos, qui deinceps regna invasere. Ceterum paulo post cum non *Aridæus* solum ab *Olympiade Alexandri Matre* esset captus & interfectus, sed & ipsa dehinc *Olympias* cum *Roxane Alexandri* vidua, ejusdemq; filio post parentis obitum nato è medio sublatis, potentiores ex illis præfectis se ipsos constituerunt Reges,

§. 3. Undè ceu aliàs quatuor ex jecore oriuntur humores,
Sanguis

Sanguineus, Pblegmaticus, Cholericus & Melancholicus: ita post obitum Alexandri Epatis calidissimi quatuor lineæ Regum sunt ortæ, *Egypti, Asiæ, Macedonia & Syria*, ex quibus *Egypti* regnum facile est primarium, quia & cum morte Alexandri immediate cohæret, & omnium diutissime ad ipsum nempe Monarchiæ hujus finem usq; duravit. Et si enim Romani crepta Asiâ occupataq; Macedonia & Syria, Monarchiam Græcorum diminuerunt; non tamen ante eam extinxerunt, & ad se transtulerunt, quam ultimam ejus partem *Egyptum*, devicto *Antonio*, cui nupserat *Cleopatra* Regis Ptolomæi Dionysii soror (cui *Cajus Julius Cesar* victo & fugato fratre regnum donarat) per *Augustum* subegerant. Post semus hinc pluribus pertexere historiam successorum Alexandri, nisi prolixum nimis esset futurum, instituiq; ratio aberrumpere & ad quartam quoque properare Monarchiam imperaret.

§. 4. Antè verò quàm hinc abeamus, non omnino nulla etiam contra illos notamus, qui Monarchiam Græcorum cum Alexandro M. & natam & denatam statuunt. Obstat sanè id afferentibus Danielis Prophetæ visio de *quatuor bestiis* Monarchias 4. referentibus Dan, 7, 6. cujus visionis materia & significatio eadem planè est cum statua nostra Nebucadnezari in somnio monstrata. Jam verò apud Daniele m. c. imperium Alexandri & successorum ejus depingitur imagine *Pardi* quatuor alas & capita habentis: Hæc *quatuor* notant Alexandri successores, id quod confirmatur seq. c. 8, v. 8. 21. & 22. ubi cornu hirci i. e. ipso interprete Daniele, *primus Rex Alexander*, fractum dicitur ortis inde 4 aliis cornibus h. e. regnis, sed robore & potentia cum primo Rege minimè conferendis.

Membrum V. Exhibens Anatomiam *CRURUM atq; PEDUM.*

§. 1. *Crura* hujus Colossi ferrea & *pedes* partim ferrei partim *lutei* IV. referunt *Monarchiam Romano-Germanicam*, tum quoad

quoad imperium ipsum, ob robur & fortitudinem, quia omnia imperia tanquam ferrum comminuit & fregit sibiq; subiecit, teste Daniele c. 2. v. 40. & historia rerum comprobante, ut & propter ejus divisionem, quia quasi duobus cruribus moles ejus olim fuit nixa; tum quoad imperantes, sed tamen secundum potiores tantum pedum partes: nam reliquæ partim ferreæ. i. e. fortes fuerunt & constantes, partim luteæ i. e. instabiles. Et quidem Cartilago fuit C. J. *Cæsar*, qui devictis hostibus suis, totius Reipublice, potestatem atq; imperium, quod ab initio Regum, post Magistratum, Senatus ac populi fuerat, ad se sub Principis nomine tanquam bellorum Civilium præmium, transtulit, omnibusque imperatoribus nomen *Cæsaris* hereditarium reliquit.

§. 2. Os sacrum fuit *Octavius Augustus*, qui primo partitus imperium cum Antonio & M. Lepido triumviratum instituit, deinde autem remoto à triumviratu propter conjurationem in Octavium M. Lepido & devicto Antonio, qui duxerat Cleopatram Ægypti Reginam, ceu dictum, Monarcha longè maximus, longèq; potentissimus extitit, à quo Imperatores Romani dicuntur *Augusti*. Reliquos hujus Monarchiæ Reges vel Imperatores figillatim hic exponere, paucis utiq; pagellis quæ restant, non licet, neq; nunc βραχυτοτης Φίλοις libet.

§. 3. Ne tamen nihil dixisse videamur, quatuor classes Imperatorum constitui posse arbitramur, qui memoriæ causa singuli à C. incipiunt. I. Exhibet Imperatores Ethnicos à *Cæsare* usq; ad Constantinum M. II. continet Imperatores à *Constantino* M. usq; ad *Carolum* M. III. à *Carolo* M. usq; ad *Carolum* V. IV. à *Carolo* V. usq; ad præsens tempus. Præcipuum verò quod in prima classe observari meretur sunt X. persecutiones Christianorum. In II. classe illa memoratu sunt digna, quod Imperatores Christianismus fuerint professi: quod translatio sedis Constantinopolim & divisio imperii in Orientale & occidentale, huic Occidentali interitum maturaverit: quodq; Imp. *Phocas* Bonifacio III. titulum *Oecumenici* contribuendo fundamenta ad tyrannidem Pontificiam jecerit, *Muhammedus*q; ortus turbas in Ecclesia & politica.

C

litia excitaverit. In III. classe memorabilis maximè est *translatio Imperii ad Germanos & Pontificia Tyrannis*, quæ in *Hildebrando* seu *Gregorio VII.* frustra Imperatoribus contranitentibus ad *ἀκμὴν* pervenit. IV. classis inter alia habet insigne *reformationem Ecclesiæ & exhibitionem Confessionis Augustanæ.*

§. 4. His ita generaliter prælibatis, notabimus nunc in specie quæ notari abs nobis ipse cupit Daniel. Scilicet *duo crura imperium signant divisum. Crus dextrum notat orientale, sinistrum occidentale.* Ex historiis enim constat, quod Imperatores Romani *Orientis* simul & *occidentis* fuerint Domini, undè non tantum mortuo *Constantino M.* filii ejus, *Constantinus*, *Constans* & *Constantinus* imperium diviserunt, ita ut *Constantinus* orientale, *Constans* verò & *Constantinus* occidentale tenuerint: Sed & filii *Theodosii Magni*, *Arcadius* & *Honorius* idem fecerunt, ita ut *Arcadius* *Orienti* & *Honorius* præflet occasui, & præterea etiam tempore *Caroli M.* talis contigit divisio, quando *Irene Augusta*, *Leonis IV.* conjux & *Constantini VI.* mater marito & filio functis cum *Carolo M.* Italiæ liberatore transegit, ut ille occasus, hæc verò *Orientis* moderaretur habenas: id quod postea, qui proximè successerunt, utrinq; renovarunt. Uti verò *Crus* utrumq; *ferreum* Imperii hujus in prioribus seculis notat robur; ita *pedes* partim *ferrei* partim *lutei* Imperii hujus per secula posteriora debilitatem significant: Et sicut humani corporis pes in digitos finditur: ita hoc imperium, quod olim firmum cruribusq; innixum ferreis, totum terrarum orbem ambitu suo fuit completum, in digitos definit, corporisq; illa moles dissolvitur.

§. 5. Per *decem* autem *digitos pedum* notari quidam volunt *decem* hujus imperii regna: quomodo & quartum ex animalibus apud Daniel. c. 7. descriptum, *decem* habet *Cornua*, quæ *decem* illa significant regna, Romano olim subiecta: Ceterum quando hæc *decem* regna Romano imperio parebant, *ferreum* illud erat & firmum; Cum verò *pedum* *digiti*, iiq; partim *ferrei*, partim *fractiles* decrementum imperii respiciant, & fragile infirmumq; in diebus postremis futurum prædicant, hinc ista his *digitis* à Propheta non admodum intendi regna arbitramur. In
digitis

digitis definit & solvitur imperium. Et quid quæso dissolutum
magis est, quam imperii illius amplissimi moles? Per *Asiam* enim
ne latum quidem unguem hodie tenet Imperator, occupant o-
mnia Turcæ & alii. *Africam* totam amiserunt, nisi quantum
superiori seculo Carolus V. recuperavit, quando Tunetam Tur-
cis ademit & imperio ad tempus vestigalem fecit. Avulsa est
Græcia cum vicinis regionibus, item *Sicilia*, *Hispania*, *Gallia* &c.
Sedem Cæsarum *Constantinopolin* Turca hostis infensissimus possi-
det; *Romam* Papa tenet, qui non modo nō agnoscit imperium,
sed Cæsares etiam imperiū; proceres plerosq; ubi habet devinctos.
Quid hodiè ad nos *Italia* priscum illud & avitum imperii Patrimo-
nium? ubi hodiè *Insubria* seu *Lombardia* per Carolum M. ex
Longobardorum manibus liberata & à successoribus ejus proxi-
mis defensa? Sola nunc imperio domicilium præbet *Germania*,
quanquam & illi struant insidias & avellere particulas conentur
vicini,

§. 6. Utut verò dissolutum ita sit imperium Romanum;
tamen Propheta de firmitate ferri in eo superfuturum hic do-
cet v. 41. adeoq; manebit firmamentum ejus neq; confringi
prorsus poterit, sive Turca sive alius destruere id tentaverit, quin
αἰώνια, nomen atq; dignitas Imperii Romano - Germanici, sub
quo vivimus, ad finem usq; mundi durabit, siquidem Propheta
Daniel finem hujus Monarchiæ & Christi adventum immediatè
hic conjungit, dicens, v. 34. & 35. *vidisti usq; dum excisus est lapis,*
qui non in manibus, & percussit imaginem ad pedes ipsius ferreos &
luteos, adeò ut comminueret eos &c. & nullus locus inventus est eis;
Et v. 44. in explicatione horum verborum ait: *temporibus a. Re-*
gum istorum suscitabit Deus Cæli regnum, quod in secula non destrue-
sur &c. Licet igitur Turcæ & Tartari summa in nos grassentur
immanitate; non tamen animum despondeamus, sed liberatio-
nem per adventum Christi æterni nostri Regis expectemus.

§. 7. Sunt equidem qui Monarchiam hanc ad finem
usq; mundi duraturam negant, & per quartum hoc regnum non
Monarchiam Romanam, sed *Dominatum in Judæam*, quem eversâ
Alexandri M. Monarchia Reges Asia minoris, Syria & Ægypti
obtinerunt, quibus præmium per vices fuerit Judæa Victoribus,

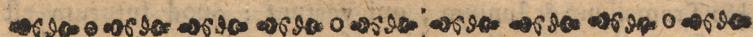
intelligunt. Sunt qui ad Monarchiam quidem Romano - Germanicam quartum hoc regnum referunt; verum non ad illam totam, sed tantum usq; in priorem Christi adventum, adeoque quod Daniel hic de adventu Christi omnia illa regna consumturi aeternumq; regnum suscitaturi memorat, hoc non de adventu ejus ultimo ad judicium, sed de priori ejus adventu in carnem & Evangelii declarationem interpretantur; neq; declarari hic à Deo universè statum totius orbis usq; ad finem mundi, sed perstringi modò de eo statu tantum, quantum ad populum pertinebat judaicum, autumant. Ceterum si hanc nostram statuum cum visione de 4. bestiis Cap. 7. seqq. descriptam conferamus, sententiam adversam haut magnoperè curabimus. Ibi enim finis quartæ etiam bestię quartam notantis hanc Monarchiam conjungitur cum adventu Domini ad judicium, qui ibid. v. 9. & seqq. clarius exprimitur quam h. l. Neq; verò est quod excipiant quidam, per quartam illam bestiam, non 4. Monarchiam sed *Alexandri M. successores, Seleucidarum* sc. ac *Lagidarum regnum*, perq; *Cornu parvum* inter decem reliqua exortum *Antiochum Epiphanem* esse intelligendos: quarta enim bestia diversa est à reliquis tribus; at successores Alexandri non sunt diversi à præcedente bestia tertia, quia v. 6. per quatuor alas & quatuor Capita tertiæ bestię iidem denotantur, uti colligitur ex Dan. 8, 22. Deinde quarta bestia est duratura usq; ad judicium extremum v. 9. 10. 13. 21. 22. Atq; regnum successorum Alexandri jam pridem est sublatum. Neq; verò etiam cornu parvi descriptio convenit Antiocho Epiphani, sed regno potius Turcico: Ortus enim corniculi refertur ad tempus quartæ bestię v. 8. Antiochus verò Epiphanes non prodiit ex quarta sed ex tertia Dan. 8, v. 9. & 23. Cornu hoc in principio fuit parvum, sed postea præ reliquis evasit magnum Dan. 7, v. 20. Antiochus verò erat magnus nascens, quia Antiochi Magni erat filius nec major reliquis evasit. Cornu illud triacornua ex decem cornibus bestię dicitur decussurum v. 8. h. e. tres reges humiliaturum v. 24. ast ubi ea cornua in Alexandri successoribus, ubi tria cornua seu regna ex illis ab Antiocho decussa &c. ?

§. 8. Præterea fatemur quidem ad judæos quædam Danielis

nielis loca tantum pertinere, quippe quibus liberatio est captivitate & Messias intra certum tempus venturum promittitur conf. Dan. 9. non tamen omnia; sed multa vaticinia spectant ad ultimam mundi aetatem. Hinc & Propheta cap. ult. v. 2. de resurrectione mortuorum vaticinatur & v. 4. jubetur occludere haec verba & obligare hunc librum קַץ עַרְעָא *u.g. ad tempus finis seu extremi*, quo percurrent multi & augebitur cognitio & v. 9. dicuntur Prophetiae quaedam Danielis obsignatae *ad tempus finis*. Sic etiam quod de 4. bestia & de cornu parvo dicitur, ad tempora ultima pertinet. Et quid multis? Ipse Propheta cap. hoc 2. v. 28. ad Nebucadnezarem de somnio hoc sollicitum dicit; Deus notum facit Regi quod futurum est באחרית יומיה *sive in extremo dierum*, hoc est in postrema mundi aetate. Nec curamus hic Tremellium & Junium, qui vertunt: quod futurum est *consequentibus temporibus*, vel *in consequentia dierum*, & verba haec simul ex sequenti versu. 29. explicant, ubi de Nebucadnezare dicitur, quod obvenerint ipsi cogitationes, quid futurum sit אחרית רכה *i. e. post hac*: licet enim אחרית etiam significet *posterius* sive *post venturum* & *consequens*, quamvis non postremum illud sit (uti adversarii loquuntur in notis ad hunc locum) inde tamen non sequitur quod etiam hic significet *posterius* tantum, sive *consequens*, non etiam *postremum*; praesertim cum omnes circumstantiae & parallelus Danielis locus de 4. bestiis doceat, sermonem hic esse de temporibus ultimis, iudicium extremum proxime antecessuris. Et licet Nebucadnezar v. 29. dicatur sollicitus de iis quae *post hac* erant futura; eo ipso tamen ultima tempora non excluduntur. Et si vel maxime de iis tantum fuisset sollicitus, quae brevi post suum imperium erant futura; Deus tamen non illa tantum, sed & longe posteriora, quae obventura erant tempore tertiae Monarchiae, imo & quae in diebus postremis erant futura, manifestare ipsi posterosque docere voluit. Sic ipse Propheta Daniel sollicitus tantum de fine erat septuaginta annorum captivitatis Babylonicae cap. 9. vers. 2. Et ecce! Deus ipsi per angelum plus quam desiderabat gratiosè ibidem revelabat, scilicet finem 70. hebdo-

madum annorum , i.e. annorum 490. atq; adeo tempus Mes-
sæ primò Ducis, mox exscindendi, hinc testatoris novi fœde-
ris. Cur ergo nec hic plura Deus revelasset, quam Rex de-
siderasset? Sed benignissimus ille summusq; Cœli terræque,
Monarcha, qui transfert & stabilit regna, benedictus in secula,
benedicat porro & conservet sacrum Romano-Germanicum Im-
perium, donec filii sui adventu lætissimus ei, fideli-
busq; singulis exoptatissimus imponendus
fuerit

F I N I S!

Ad

PRÆSTANTISSIMUM
DN. RESPONDENTEM.

EX Sacris MUNDI describes ritè MO-
NARCHAS,
Si tibi præses erit Duxq; MONARCHA
POLI.

Albertus Willebrandus,
U.J.D. Prof. P. & p.r. Aca-
demiæ Rector.

Ad Po-

Ad
POLITISSIMUM
DN. CASPARUM Tellinghausen/
Amicum sincerè dilectum.

IN Cathedram defers quod, Amice, stupen-
da Colossi

Das clara ingenii sic monumenta Tui,
gratulabund. deprop.

Casparus Haberman,
Phil. & J. U. D.

Herrn Caspar Tellinghausen/
Seinem fleissigsten Auditori.

Des Nebucadnezar * / der mächtig war auff Erden/
Bedauchte was nach ihm doch künfftig möchte werden/
Da gab ihm bald im zraum der Himmel anzusehn
Ein grosses Bild/ das er doch könnte nicht verstehn/
Wies ihm Daniel so anfang auszulegen/
Daß sich nach seinem Reich noch würden drei erregen
Vorm Ende dieser Welt: Wie aus dem Haupt und Brust/
Dem Bauch und Füßen uns zu schauen ist mit Lust.
Das gülden Haupt zeigt an der Babylonier Güter/
Die silbern Brust beweist der Persier Gemühter/
Und dann der ährne Bauch zielt auff der Griechen
Pracht/
Der Eisern Fuß mit Thon vermengt auff Römer
Macht.

* Durusculum videtur; s^ciens accentum in hoc nomine posui in
syllaba, quamvis vulgo sit in penult. quia metrum non aliter fere
neg. linguae paterna Hebraea id repugnabat, quippe in qua vox est Ma
ra s. accentum habens in ult.

Und als Er/ wehrter Freund/ die grosse Bild betrachte/
Und Gottes Weisheit auch mit Daniel hoch achte/
Ja zeiget/ wie wir längst im vierdten Reich schon sein/
Das dauern wird biß Erd und Himmel fallen ein/
So ist Er lobenswehrt. Gott sende seine Güte/
Daß Er auch werde groß an Gaben und Bemühte:
Nach Arbeit/ Müh und Schweiß/ nach Eisen/ Erz und
Thon/
Sei Silber und das Gold der Ehren unser Lohn!
So bezeugte eiligt im Deutschen auff
sonders begehren seine Affection

M. Andr. Daniel Habichhorst.

AD PER-EXIMIUM
DN. CASPARUM Zellinghausen /
Amicum pretiosissimum.

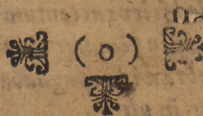
Hactenus assiduum prodis specimine docto;
Scandens egregie pulpita Sacra Sophum.
Ait Deus ex alto tibi det sic pergere semper,
Non erit ut dubites, digna brabea sequi.

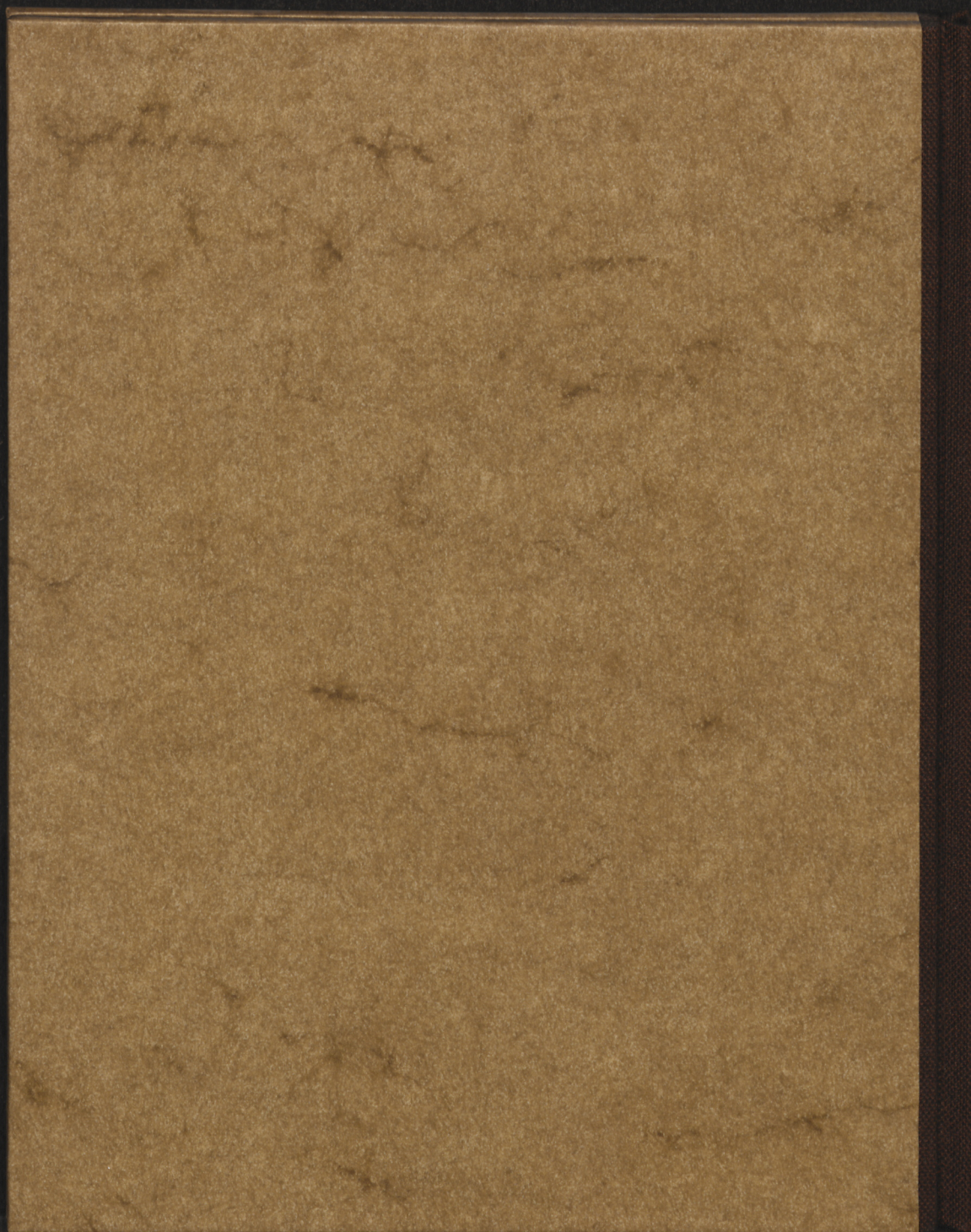
sic fravis. suo popul. & conterraneo gratulatur

Arnoldus Auerbeck / SS. Th.
& Phil. Stud. Westph.

Grecht/ Er thu es dar was ich hier muß verschweigen/
Damit ein jeder mag von seinem Fleisse zeugen.
Gott geb' auch Glück dazu/ o wehrter Musen-Sohn/
Daß er bekomme fort des Fleisses Lob und Lohn.
Welches dem Herren Respondenti herzlich
wünscht

Gerhardus M. Uman/ Th. Stud.

Ad
POLITISS
DN. CASPARUM

Amicum sincerè

IN Cathedram defers qu
da

Das clara ingenii sic r
grat

Casparu
Phil

Herrn Caspar
Seinem fleissigsten

Des Nebucadnezar * / der m
Gedachte was nach ihm doch tñ

Da gab ihm bald im zraum der Hi

Ein grosses Bild/ das er doch könn

Wiss es ihm Daniel so anfing aus

Dasß sich nach seinem Reich noch wñ

Vorm Ende dieser Welt: Wie aus

Dem Bauch und Füßen uns zu

Das gülden Haupt zeigt an der 2

Die silbern Brust beweist der 2

Und dann der ährne Bauch

Der Eisern Fuß mit Thon

* Duriusculum videtur; s. sciens accentu
syllaba, quamvis vulgo sit in penult. qui
neg. lingue paternæ Hebræ id repugna
ra s. accentum habens in ult.

hausen/

stupen-

ta Tui,

prop.

erman,

. D.

hausen/

tori.

f Erden/

werden/

n

n/

regen

and Brust/

it Lust.

Büter /

ter /

Griechen

ist Rön

re posui in

liter fere

na vox est

the scale towards document

11

16

17

18

20

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5

A5